

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: HE 151/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Asiantuntijalausunto ympäristövaliokunnalle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle

Etelä-Karjalan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Maaliskuussa 2023 annettua lakia ilmastolain muuttamisesta ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi siten, että kunnan ilmastosuunnitelman laatimista koskeva velvollisuus kumottaisiin. Samalla muutettaisiin lain soveltamisalaa niin, ettei ilmastolakia sovelleta kunnan viranomaisiin.

Etelä-Karjalan liitto lausuu asiasta seuraavaa.

Kunnilla on ratkaiseva rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Ilman kuntien sitoutumista ilmastotyöhön Suomi ei voi saavuttaa sille asetettuja ilmastotavoitteita. Jotta kunta voi tehdä määrätietoista ja suunnitelmallista ilmastotyötä, on sillä oltava riittävät resurssit ja selkeät tavoitteet. Lisäksi kuntien tulee olla tasavertaisessa asemassa ilmastotyön tekemisessä.

Etelä-Karjalassa on yhdeksän kuntaa; yksi isompi kaupunkikeskus, yksi pienehkö kaupunki ja seitsemän pientä kuntaa. Kaupungit ovat laatineet omat ilmastosuunnitelmansa lainsäädännöstä riippumatta. Kuudelle pienelle kunnalle on valmistumassa ilmastolain mukaiset ilmastosuunnitelmat ympäristöministeriön avustuksella. Yksi kunta jäi ilman avustusta, mutta on päivittämässä omaa ympäristöstrategiaansa. Päivitystyö on kuitenkin ilmastolain mahdollisesta muuttamisesta johtuen seisahtunut.

Maakunnan kuntien näkemykset ilmastotyön tekemisestä vaihtelevat kunnan koon mukaan. Kaupungeissa tehdään suunnitelmallista ilmastotyötä ilmastolain velvoitteesta riippumatta. Molemmat kaupungit ovat Hinku-kuntia, joten velvoitteita tulee jo sitä kautta. Kaupungit pitävät lain velvoitteita kuitenkin erittäin tärkeinä, jotta ilmastotyö etenee riittävällä intensiteetillä myös muiden kuntien toimesta.

Pienemmissä kunnissa ilmastosuunnitteluveto ja siihen liittyvä avustus ovat olleet ratkaisevassa roolissa suunnitelmallisen ja kaikki toimialat läpäisevän ilmastosuunnitelman laatimisessa. Ilman avustusta vastaavia suunnitelmia ei olisi

laadittu. Etelä-Karjalan liiton keräämän palautteen mukaan ilmastolaissa säädettävä ilmastosuunnitelman laatiminen tutustuttaa ja sitouttaa niin viranhaltijat kuin kuntapäätäjätkin kunnan ilmastotyöhön. Lisäksi suunnitteluprosessi on nostanut kunnissa paremmin tietoisuuteen kuntien mahdollisuuksia ilmastotyön tekemisessä ja ilmastotyön nähdään olevan ilmastosuunnitelman myötä vaikuttavampaa. Suunnitteluprosessi on myös lähentänyt kuntia ja lisännyt merkittävästi alueellista ilmastotyötä. Ilman kattavaa ilmastosuunnitelmaa ilmastotyön arvioitaisiin olevan hajanaisempaa ja satunnaisempaa. Ilmastotyötä varmasti tehtäisiin, mutta arvioiden mukaan ei siinä laajuudessa kuin mitä ilmastosuunnitelmaan on kirjattu. Ilmastosuunnitelmien valmistelussa ja toimenpiteiden asettamisessa on käyty läpi kaikki kuntien toimialat ja myös sidosryhmät on otettu mukaan suunnitteluun.

Ensimmäisellä avustushakukierroksella kaikki halukkaat kunnat eivät saaneet tukea ilmastosuunnitteluun, ei valtakunnallisesti eikä myöskään Etelä-Karjalassa. Mikäli velvoite ja avustus nyt perutaan, asettaa se kunnat eriarvoiseen asemaan ilmastosuunnitelmien laadinnan suhteen. Mitä todennäköisimmin useimmilta pienemmiltä kunnilta suunnitelma tekemättä, mikäli avustusta ei enää jaeta.

Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) velvoite ylläpitää laskureita jatkossakin on erittäin kannatettava. SYKELLE on turvattava riittävät resurssit veloitteen täyttämiseksi. Työkalujen hyödyntäminen täysimääräisesti erityisesti pienten kuntien osalta on vaarassa jäädä vähäiseksi resurssin ja/tai osaamisen puuttuessa. Tehtävä tulisikin resursoida niin, että SYKELLä on henkilöresurssi kuntien neuvontaan työkalujen käytössä.

Maakuntaliiton näkökulmasta ilmastotyölle asetetut velvoitteet kannustavat kuntia yhteistyöhön ja tukevat alueellisen ilmastotyön edistämistä. Alueellisen ilmastotyön ja Etelä-Karjalan maakunnan HINKU-tavoitteiden eteenpäin vieminen on hedelmällisempää, kun tavoitteet ovat kaikille yhteiset. Etelä-Karjalan liitto toteaa, että tempoileva lainsäädäntö ja ilmastomuutoksen hillintä- ja sopeutumistoimenpiteiden veloitteiden peruminen eivät ole linjassa ilmastomuutoksen tilannekuvan kanssa. Toimia pitäisi päinvastoin tehostaa, jotta ilmastomuutoksen hillinnässä voitaisiin saada vaikuttavuutta aikaiseksi. Vapaaehtoisuus ei valitettavasti tuota ilmastomuutoksen tai luontokadon pysäyttämiseksi riittäviä toimia ja niissä ollaan pahasti jälkijunassa.

Lakiesityksen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa olisi pitänyt tarkastella miten nyt ehdotettu lakimuutos vaikuttaa ilmastopäästöihin ja millaisia ovat myöhemmin valtiolle lankeavat kustannuserät liian hitaasti vähenevistä khk-päästöistä. Nyt tätä arviointia ei ole tehty ja säästöä saadaan todennäköisesti vain hyvin lyhyellä aikajänteellä.

Kirsi Vainio
maakuntajohtajan sijainen

Laura Blomqvist
ympäristöasiantuntija